

‘Muziek vindt plaats in het onvoorziene’

Joris Roelofs is componist en basklarinettist, en onderzoekt in zijn proefschrift de relatie tussen muziek en filosofie.

Auteur Hannah Achterbosch **Beeld** Martin Dijkstra

1

WAT KAN IK WETEN?

‘Je kunt weten dat je de waarheid nooit helemaal kunt bevatten. Het is als improviseren. Aan improvisatie kleven negatieve vooroordelen: iemand doet maar wat, los van alle regels, conventies of gedeelde waarheden. Maar het is veel gecompliceerder dan dat. Improvisatie is altijd een wisselwerking tussen houvast — zoals het beheersen van het instrument of het kennen van een repertoire — en het onvoorziene. Vanuit de overeenstemming van een gedeelde taal, een *jazz standard* als “All of Me” bijvoorbeeld, creëer je samen met anderen iets nieuws. En elke keer als je iets speelt, kan er iets nieuws ontstaan. Er komt als het ware een nieuwe waarheid uit naar voren.’

2

WAT MOET IK DOEN?

‘Het enige wat je kunt doen is verschillende perspectieven uitwisselen en op zoek gaan naar wat daaruit kan ontstaan. Hannah Arendt omschrijft dit ook mooi; ze gebruikt een tafel waar mensen aan zitten als metafoor voor de wereld. De tafel scheidt mensen van elkaar, maar verbindt ook. Iedereen heeft een eigen perspectief op die tafel, maar komt ook samen. Ze omschrijft ook wat er gebeurt als die tafel verdwijnt: je hebt niets meer wat je van anderen scheidt, maar ook niets wat nog verbindt. Net als bij improvisatie moet je dus wel vertrekken vanuit een gedeelde waarheid. Dat is cruciaal als je verschillende perspectieven samen wilt brengen.’

3

WAT MAG IK HOPEN?

‘Als je improviseert weet je nooit wat de uitkomst zal zijn, maar als musicus mag je hopen dat er iets gebeurt. Er is altijd het risico dat musici te veilig spelen, of dat er niets nieuws ontstaat. Ook al beheerst iedereen met wie je speelt de conventies, of de techniek, dan nog is het niet gezegd dat er iets gebeurt. In jazz-jargon hoor je vaak: “*It’s happening*.” Wat dat ‘iets’ is, daar kun je niet echt de vinger op leggen. Maar je hebt vast wel die ervaring dat je naar een concert gaat en in een staat van verwondering raakt — dat is het onvoorziene. Dan vindt de muziek plaats.’

4

WAT IS DE MENS?

‘De mens is iemand met weinig houvast. De koorddanser van Nietzsche blijft een mooie analogie; die heeft alleen een stok om in evenwicht te blijven. Als koorddanser word je dus gedwongen om stappen te zetten, want je valt van het koord af als je dat niet doet. Ik verbind dat ook aan Hannah Arendt. Zij ziet ieder mens als nieuw begin, met het vermogen om zelf ook iets nieuws te beginnen. De mens leeft dus in een continu spanningsveld tussen dat wat gegeven is, je houvast, en opnieuw beginnen zonder dat je weet wat daar de uitkomst van zal zijn.’ ■

Rope Dance (cd) | Joris Roelofs e.a. | BIS Records | € 26,95

A close-up portrait of a man with short, dark hair and a light beard, looking directly at the camera with a slight smile. He is wearing a dark jacket. The background is a blurred brick wall.

**‘Bij improvisatie
moet je vertrekken
vanuit een gedeelde
waarheid’**